OPERA BAŁTYCKA

K. SZYMANOWSKI

HARNASIE

PAŃSTWOWA
OPERA I FILHARMONIA BAŁTYCKA W GDAŃSKU
GDAŃSK-WRZESZCZ, AL. ZWYCIĘSTWA 15

Dyrektor:
Tadeusz Rybowski

Dyrektor Artystyczny:
Dr Zygmunt Latoszewski

KAROL SZYMANOWSKI

HARNASIE

BALET W 3 OBRAZACH

PWSM Biblioteka GDAŃSK
DZS 13

PREMIERA 8 MARCA 1960 ROKU

„Chciałbym kategorycznie zaprotestować przeciw legendzie o „niemuzykalności" górali, stworzonej, przypuszczam — przez pierwszych przybyszów z „nizin" przerażonych do głębi wykrzykiwaniem z wirchu do wirchu, z hali do hali, pieśni juhasów. Oczywiście, nie ma ta metoda nic wspólnego z pieściwym bel canto włoskich gondolierów. Jednak czy można mówić o niemuzykalności ludu, który poza niezmiernym bogactwem pieśni czarujących nieraz niezwykłą, kapryśną linią melodii zdobył się jedyny w Polsce (a może i gdzie indziej) na stworzenie zespołowo-instrumentalnej muzyki, opartej o oryginalny system harmoniczny i rytmiczny... Pragnąłbym, by nowa generacja muzyków polskich zrozumiała, jakie bogactwo odradzające naszą anemiczną muzykę kryje się w tym polskim „barbarzyństwie", które ja już ostatecznie odkryłem i pojąłem dla siebie"

Karol Szymanowski

Pierwsze sceniczne wykonanie HARNASI Szymanowskiego odbyło się w Pradze (1935) następne w Paryżu (1936) z udziałem i w inscenizacji S. Lifara, w roku następnym wystawia balet Opera w Hamburgu. W Polsce pierwsze wykonanie Harnasi odbyło się w 1937 roku w Operze Poznańskiej pod dyrekcją Zygmunta Latoszewskiego — w inscenizacji baletmistrza Statkiewicza, w roku następnym balet wystawiła Opera w Warszawie.

Po wojnie wróciło dzieło Szymanowskiego zarówno na sceny poznańską jak i warszawską. W roku 1956 Harnasie wystawiła Opera w Berlinie.

KAROL SZYMANOWSKI
1882—1937

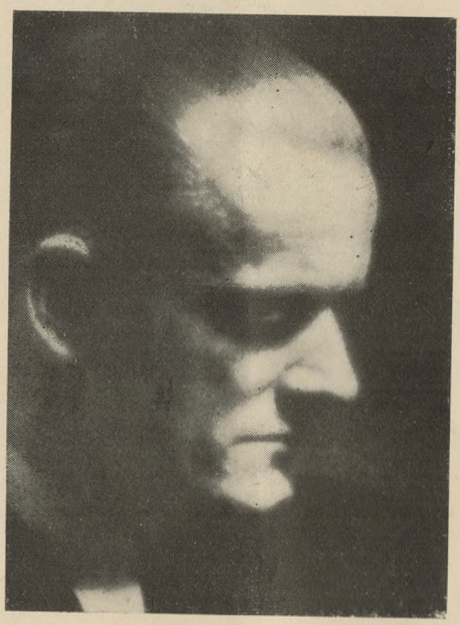

BOHDAN WODICZKO

JANINA JARZYNÓWNA-SOBCZAK

Inscenizując balet Karola Szymanowskiego „Harnasie" zdawałam sobie sprawę, że mam stworzyć wizję sceniczną do muzyki, która przemawiając językiem współczesnym oddaje w sposób niezwykle sugestywny świat tatrzańskich górali. Świat odrębny, porywający, który urzekał wielu artystów i ludzi z nizin.

Szymanowski pokochał ten świat, wchłonął całe jego bogactwo i dał nam w swej muzyce szeroki oddech gór. Wspaniały, pełen prymitywnej siły temperament górali pulsujący w niespokojnych rytmach tanecznych — to motyw przewodni jego muzyki. I mnie od młodzieńczych lat urzekł ten świat, jak i innych, urzekł na całe życie. Zrodziły się jednak u mnie wątpliwości, czy można opisać, określić świat góralski konwencją baletową? Jak dalece należy wykorzystać materiał folklorystyczny? Jak w niezwykły klimat tego dzieła wprowadzić naszych tancerzy? I wtedy zapadła decyzja. Artysta naszego baletu Edward Dobraczyński wyjechał do Zakopanego i wsiąkł po uszy w tańce i obyczaj góralski. Powrócił jako jeden z wtajemniczonych. To już nie „ceper", a ich człowiek. Zaczęliśmy pracować. Skrystalizował się styl przedstawienia. Świat gó-

rali, świat rzeczywisty otrzymał właściwą formę folklorystyczną a świat Harnasi, świat legendarny stał się jakby „baletowy".

Libretto Rytarda jest niezwykle proste, oparte o dwa zdarzenia — poznanie Młodej z Harnasiem i porwanie jej podczas wesela. Muzyka Szymanowskiego w genialny sposób wydobywa w pieśniach o miłości głęboko emocjonalne stany przeżyć bohaterów, co dało nam właściwy impuls do baletowej wizji twórczej. Wynikło z tego nasze spojrzenie na Janosika, Młodego i Dziewczynę. Widzimy Janosika oczami górali, którzy uwielbiają swoich bohaterów, ale zarazem podkreślamy dzielność i męstwo samych górali. Młody narówni z Janosikiem walczy o serce Młodej, przegrywa bo płomienne serce góralki wybiera świat wielkiej przygody. Ostatnie słowo oddajemy Młodemu, którego śpiew zamykający balet, wyraża ból i żałość po stracie ukochanej.

„...kiebyś ty tak do mnie, jako ja do ciebie
byłoby nam było jak janiołkom w niebie..."

Pragnęliśmy bardzo przekazać widzom czym dla ludu podhalańskiego są góry, one bowiem stworzyły im porywający świat fantazji, bohaterskiego zbójnictwa, płomiennych uczuć i one niosą zapomnienie, koją tęsknotę i ból.

Rozmach, pasję i powagę tatrzańskiego świata musi określić w tym balecie nietylko tancerz, ale i plastyczna wizja tego świata. Nie było sprzeczności między współrealizatorami. P. Wnukowa i p. Bielicki wypowiedzą się sami na ten temat.

Janina Jarzynówna-Sobczak

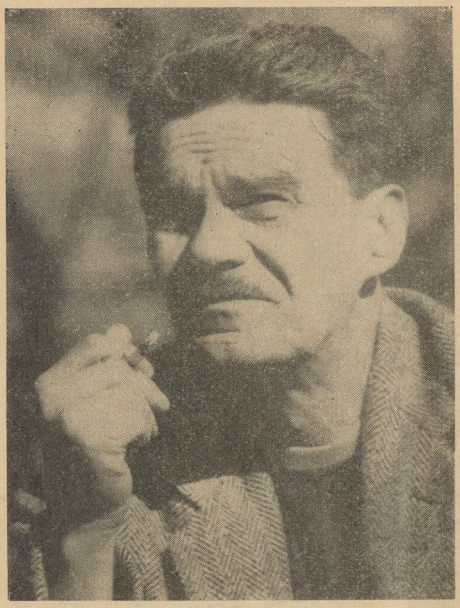

JACEK ŻUŁAWSKI

W poszukiwaniu wyrazu plastycznego dla baletu „Harnasie" Karola Szymanowskiego sięgnęliśmy do najdawniejszych źródeł ludowej sztuki Podhala.

Uważaliśmy, że oszczędność ornamentu, powaga koloru dawnych ubiorów góralskich odpowiada lepiej współczesnej muzyce Szymanowskiego niż jaskrawy folklor stroju ludowego.

Obrazki malowane na szkle, jeden z najpiękniejszych zabytków polskiego malarstwa ludowego, dały impuls do opracowania kostiumów Janosika i jego kompanii. Przepysznie kolorowi „złotem cyfrowani", z piórami i lisimi ogonami na czapach, Harnasie wyjawiają się ze srebrnego tła obrazków jako pełni fantazji bohaterowie legendy Podhala. W tym ujęciu wydali nam się najbliżsi w muzyce Szymanowskiego.

Zarówno kostiumy jak i dekoracje Harnasi zostały inspirowane przez Jacka Żuławskiego, malarza który wyrósł na Podhalu i znał Karola Szymanowskiego w jego okresie zakopiańskim. Żuławski namalował 18 obrazów na temat baletu „Harnasie", według nich wykonaliśmy kostiumy dla zespołu.

Józefa Wnukowa

Kostiumy malowano w zakł. Państw. Wyższej Szkoły Plastycznej w Gdańsku.

JÓZEFA WNUKOWA

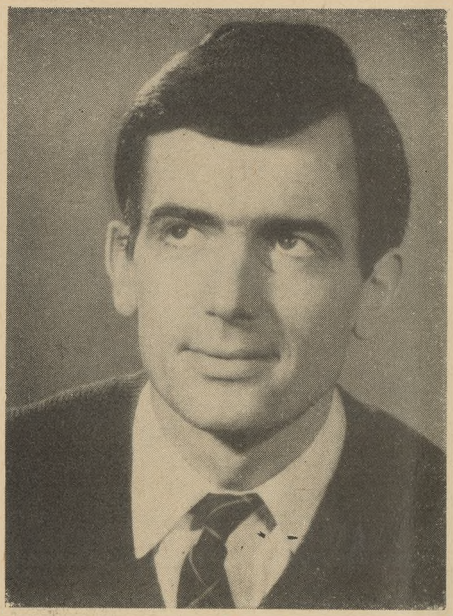

WOWO BIELICKI

Przystępując do opracowania dekoracji wiedziałem napewno, że najważniejsza jest realna treść plastyczna pejzażu górskiego i wnętrza chaty weselnej. Wiedziałem również, że muzyka Szymanowskiego znakomicie transponuje kopalnię motywów ludowych pieśni góralskich, abstrakcyjnym językiem współczesnej muzyki osiągając ogromne napięcie emocjonalne. Wiedziałem, że trzeba dotrzymać kroku muzyce. Oparłem się na świetnym pomyśle wielkiego znawcy góralszczyzny Jacka Żuławskiego — ażeby wykorzystać niezwykle dekoracyjne widzenie świata ludowych malarzy prymitywistów naszych gór. I wiedziałem, że świat teatru, a zwłaszcza baletu winien być światem baśni, nierzeczywistym, odrealnionym. Wiedziałem, że przestrzeń gór jest wielka i chłodna, a izba niska i gorąca. Wiedziałem, że całą swoją wiedzę na ten temat winienem przetransportować na kolory, że zadanie jest bardzo trudne i że muszę je wykonać.

A ponieważ wszystko wiedziałem, więc zrobiłem projekty a bohaterowie warsztatów opery panowie Bubek i Rapicki wraz z zespołem, mimo piętrzących się trudności, zrealizowali je.

Cóż jeszcze mogę dodać? Aha, urodziłem się w 1932 roku, a scenografia niech się broni. *Wowo Bielicki*

EDWARD DOBRACZYŃSKI

Od początku mojej pracy artystycznej region tatrzański budził we mnie niepokojącą ciekawość. Z prawdziwą więc radością przyjąłem zaproponowaną mi przez prof. Jarzynównę, współpracę przy wystawieniu „Harnasi". Podczas pobytu wśród górali mnie jako tancerza pasjonowały najbardziej tańce, obrzędy i zwyczaje, odzwierciedlające ich psychikę, temperament ludzi gór, ludzi zawsze wolnych, o twardych karkach, nie znających pokłonów, dostojnych, a zarazem przepełnionych fantazją. Oglądałem wielu tancerzy, ale największe wrażenie odniosłem widząc taniec Staszka Wawrytki, Józka Leśniaka i Bolka Karpiela. Widziałem Staszka Wawrytkę tańczącego „wieczną", tę jego legendarną „wieczną" podziwianą niejednokrotnie przez Karola Szymanowskiego. Wobec takich tancerzy, z jakim zażenowaniem próbowałem swych sił, nigdy nie licząc na aplauz, z którym spotkałem się po skończonym tańcu. Wykonywanie przez człowieka z „nizin", zdawałoby się nie powtarzalnego w swej formie tańca góralskiego było olbrzymim zaskoczeniem dla górali; tym chętniej, tym serdeczniej tańczyli i zapraszali na organizowanie w chałupach „muzyki".

Przeżyłem jeden z piękniejszych wieczorów na „muzyce". W chacie Bartusia Obrochty, gdzie przed laty Karol Szymanowski wsłuchiwał się w niepokojące dźwięki muzyki góralskiej, szukając motywów i tematów do „Harnasi" z płyt przywiezionych przezemnie rozbrzmiewały tony tychże „Harnasi". Jakże ogromne wrażenie robi ta muzyka na góralach! To nie tylko odnajdywanie i przeżywanie znajomych motywów, to głęboki podziw dla zrozumienia i tak pięknego oddania góralszczyzny.

Dzięki moim niestrudzonym „przewodnikom" — A. Pachowi, St. Wawrytce i B. Karpielowi mogłem ja ceper poznać, nasycić się, zrozumieć atmosferę życia ludzi gór. Byłoby jednak zarozumialstwem z mej strony twierdzić o jakimś całkowitym zrozumieniu, na to trzeba być góralem lub... Karolem Szymanowskim.

Edward Dobraczyński

Karol Szymanowski

HARNASIE

balet w 3 obrazach

Libretto: Jerzy Mieczysław Rytard

Adaptacja libretta: Janina Jarzynówna-Sobczak
Edward Dobraczyński

Osoby:

MŁODA: Alicja Boniuszko
Róża Korzeniowska
Maria Palulis
Hanna Zawadzka
Janina Zielińska

JANOSIK: Zygmunt Jasman
Zenon Kaszubski
Jerzy Łukasik
Mieczysław Morawski

MŁODY: Bronisław Cesarz
Edward Dobraczyński
Zygmunt Kamiński
Marceli Żędzianowski

Harnasie, Górale i Góralki: soliści i zespół baletu Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej oraz uczniowie Państw. Średniej Szkoły Baletowej

CHÓR I ORKIESTRA PAŃSTW. OPERY I FILHARMONII BAŁTYCKIEJ

Dekoracje:
WOWO BIELICKI

Korepetytorzy:
LAURA POPŁAWSKA
WOJCIECH RUDNICKI

Kierownik chóru:
TADEUSZ JAKUBOWSKI

Inscenizacja — reżyseria — choreografia:
JANINA JARZYNÓWNA-SOBCZAK
EDWARD DOBRACZYŃSKI

Kierownictwo muzyczne:
BOHDAN WODICZKO
MIECZYSŁAW NOWAKOWSKI

Projekty kostiumów:
JACEK ŻUŁAWSKI

Realizacja kostiumów:
JÓZEFA WNUKOWA

Solo tenorowe:
STEFAN CEJROWSKI
JÓZEF FIGAS

HARNASIE

Libretto:
J. M. RYTARD

Adaptacja:
JARZYNÓWNA-SOBCZAK i EDWARD DOBRACZYŃSKI

I. Hala

Wczesny ranek. Góry wyłaniają się z mgieł. Dziś rozpoczyna się redyk. Juhasi wyruszą na długie miesiące z owcami na hale. Gromadzą się na polanie, odprowadzani przez dziewczęta. Pierwszy zjawia się Młody. Wypatruje swej narzeczonej. Napróżno. Polana zaludnia się. Spóźniona nadchodzi Młoda. Nie spieszno jej do narzuconego przez swaty narzeczonego. Gorące wyznania miłosne Młodego nie wzruszają Młodej. Zabawa pasterzy rozłącza Młodych. Juhasi dzikimi skokami dają dowód swej siły, odwagi i zręczności.

Nagle z gór słychać strzały. To Harnasie zapowiadają swój udział w zabawach redyku. Z Janosikiem na czele — zbiegają z gór radośnie witani przez górali. Młoda urzeczona widokiem Janosika przeżywa w marzeniu swą miłość z nim. Tańce Harnasi przywołują dziewczynę do rzeczywistości. Nie wyzwoli się jednak z pod czaru Janosikowego. Wpada w krąg tańczących, wabi Janosika. Uwiedziony urokiem Młodej Janosik zwyczajem Harnasi chce ją uprowadzić w góry. Zatrzymuje ich Młody. Dochodzi do walki między Młodym a Janosikiem. Przerażona Młoda przerywa walkę. Juhasi i Harnasie traktują to wydarzenie jako codzienną rywalizację o dziewczynę. Zabawa trwa. Harnasie odchodzą. Janosik zapowiada dziewczynie swój powrót. Juhasi wyruszają w góry. Dziewczyny żegnają chłopców. Z czułością zbliża się młody do dziewczyny. Dziewczyna wpatrzona w góry, za którymi znikł Janosik, nie widzi Młodego.

II. Wesele

Wesele w pełni. Młoda myślami ciągle przy Janosiku — nie dotrzymał ukochany obietnicy — nie wrócił. Wpatrzona w okno snuje swoje marzenia, wyłącza się z uroczystości weselnych. Młody wyczuwa jej tęsknotę za innym, — wyrywa

JACEK ŻUŁAWSKI HARNASIE

ją ze świata jej marzeń. Dziewczęta prowadzą Młodą do oczepin. Starym zwyczajem Młody musi po oczepinach wykupić żonę. Tańce juhasów rozpoczynają zabawę, a po nich następuje wykup. Pan Młody zapłaci dziś cenę najwyższą. Nareszcie jest pewny swego posiadania.

Jak grom z jasnego nieba wpadają do izby Harnasie. Zjawia się ten, który zapłaci cenę wyższą od Młodego. Nie zapomniał Janosik dziewczyny. Boje i przygody zatrzymały go w świecie. — Nie dał jednak za wygraną. Młoda w zapamiętaniu przypada do Janosika. W walce z Janosikiem Młody próbuje jeszcze odzyskać ukochaną. Oburzeni górale nie zawahali się rzucić na Janosika. Walka kończy się uprowadzeniem dziewczyny.

— — — — — — — — — — — —

Opuszczony Młody — górom skarży się na swój los. Ukochana wybrała świat wielkich przygód, bohaterstwa, fantazji — świat Janosika.

WYKONAWCZYNIE ROLI MŁODEJ

ALICJA BONIUSZKO

MARIA PALULIS

HANNA ZAWADZKA

JANINA ZIELIŃSKA

RÓŻA KORZENIOWSKA

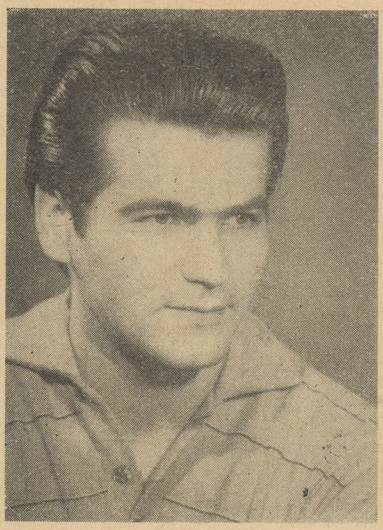

ZYGMUNT JASMAN

WYKONAWCY ROLI JANOSIKA

ZENON KASZUBSKI

JERZY ŁUKASIK

MIECZYSŁAW MORAWSKI

WYKONAWCY ROLI MŁODEGO

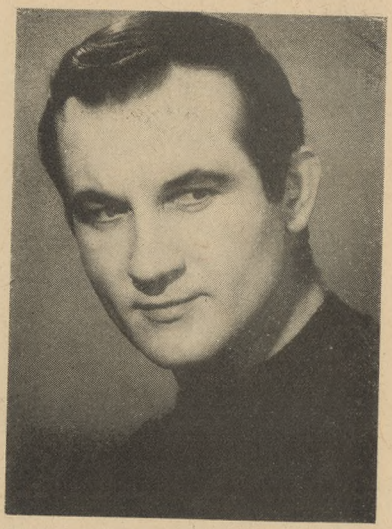

BRONISŁAW CESARZ

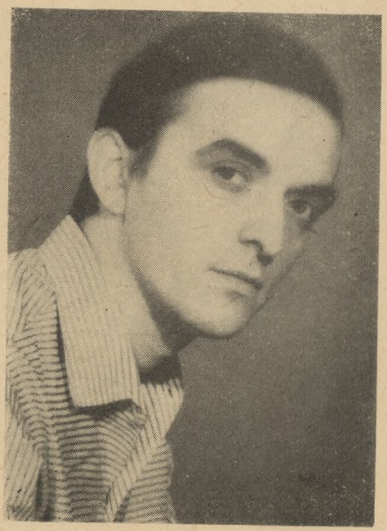

ZYGMUNT KAMIŃSKI

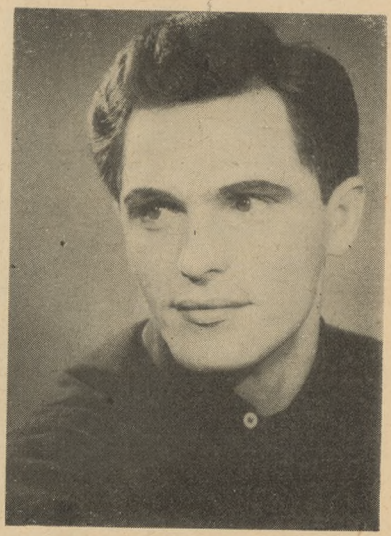

MARCELI ŻĘDZIANOWSKI

LAURA POPŁAWSKA

KOREPETYTORZY BALETU

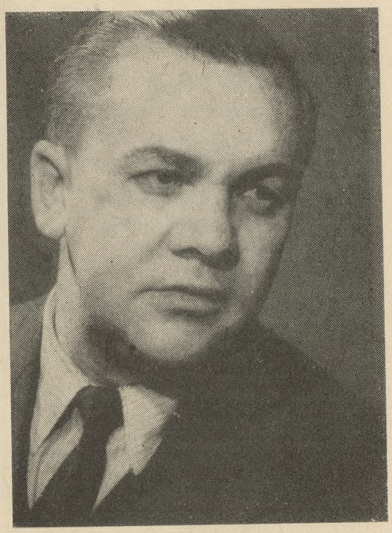

WOJCIECH RUDNICKI

Zespół baletu Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej

Kierownik baletu — choreograf Janina Jarzynówna-Sobczak

Soliści:

Alicja Boniuszko
Maria Palulis
Lucyna Sotomska
Hanna Zawadzka
Janina Zielińska
Bronisław Cesarz
Zygmunt Jasman
Zygmunt Kamiński
Zenon Kaszubski
Jerzy Łukasik
Mieczysław Morawski
Roman Szymczak
Henryk Śliwa
Marceli Żędzianowski

Zespół:

Genowefa Brett
Krystyna Chojnacka
Stefania Gańska
Joanna Górska
Elżbieta Gromnicka
Regina Halen
Krystyna Jasman
Krystyna Kołodziejczyk
Róża Korzeniowska
Halina Krygier
Elżbieta Matych
Ewelina Pokorska
Sylwia Siennicka
Krystyna Stemplewska
Maria Świerkorz
Elżbieta Szymańska
Izabela Tanaś
Halina Zapolska
Krystyna Ziółkowska
Eugeniusz Chojnacki
Edward Dobraczyński
Waldemar Gajewski
Witold Kaczmarek
Benedykt Milewczyk
Aleksander Napora
Janusz Pietrzak
Bronisław Aubrecht-Prędzyński
Krzysztof Rzeszot
Piotr Szulc
Jan Właśniewski
Jerzy Zochol

Asystent choreografa: Zygmunt Kamiński
Pedagog baletu: Mieczysław Morawski
Inspektor baletu: Marceli Żędzianowski
Konsultant akrobatyki: Leszek Osmański
Korepetytorzy baletu: Laura Popławska
Wojciech Rudnicki

Chór Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej

Soprany:

Adamczyk Stefania
Adamska Wiesława
Chudzicka Ludgarda
Dowbór Jadwiga
Gibczyńska Stanisława
Kolasińska Urszula
Korzeniowska Jadwiga
Lupińska Krystyna
Massalska Halina
Nawrocka Teresa
Piepkówna Kornelia
Pilchowska Genowefa
Podbilska Michalina
Pomorska Donata
Różycka Stanisława
Właśniewska Irena

Alty:

Andersz Czesława
Bartkowiak Halina
Babicka Danuta
Downarowicz Maria
Filipiak Władysława
Gachowa Zofia
Jarecka Janina
Kordulska Barbara
Luterek Apolonia
Łukowska Maria
Ringerowa Kazimiera
Strehlowa Stefania
Wlazłowa Pelagia

Tenory:

Badura Jan
Bykowski Edward
Cejrowski Czesław
Cimaszewski Tadeusz
Dąbkowski Andrzej
Dubrawski Mieczysław
Korniago Józef
Korzep Antoni
Kosnowski Jerzy
Kulka Konstanty
Orlik Tomasz
Szydłowski Jan
Zwiernik Jan
Laskownicki Jan

Basy:

Czerski Wiesław
Dąbrowski Marek
Gołąb Roman
Kalinowski Mieczysław
Kasprzyk Władysław
Korzeniowski Janusz
Kruciński Mieczysław
Nowiński Kazimierz
Rawicz Bohdan
Skulski Florian
Sosiński Władysław
Suski Zdzisław
Szlawski Zdzisław
Wosik Stefan
Załuski Jakub

Inspektor chóru: **Kazimierz Nowiński**

Korepetytor: **Henryk Spychała**

Orkiestra Państw. Opery i Filharmonii Bałtyckiej

DYRYGENCI: Z. LATOSZEWSKI, J. MICHALAK, Z. BRUNA

SKRZYPCE

Szmaj Wojciech (koncertmistrz)
Kochański Tadeusz (koncertmistrz)
Bujalski Franciszek
Czarnecki Czesław
Peisert Andrzej
Gbiorczyk Ludwik
Niemiro Henryk
Huzarski Kazimierz
Sekura Tadeusz
Mieńko Michał
Zielińska Irena
Kucal Jerzy

II SKRZYPCE

Kosiorek Stanisław
Sztukowski Sylwester
Małecki Jerzy
Butowski Wacław
Osterczy Stefan
Jeziorny Wiesław
Brochocki Bronisław
Jellaczyc Jerzy
Brochocka Maria
Tomczyk Bernard

ALTÓWKI

Smilgin Mieczysław
Wojtkowski Jerzy
Sypniewski Zygmunt
Papiernik Stanisław
Manikowski Kazimierz
Giemzowski Tadeusz

WIOLONCZELE

Pokorniecki Franciszek
Suchecki Roman (koncertmistrz)
Baryła Karol
Tomczak Tadeusz
Zaborowski Jan
Mokrzecki Lech
Andrzejewski Tadeusz
Subocz Zbigniew

KONTRABASY

Piotrowicz Edwin
Rosiek Stanisław
Zapolski Bolesław
Pilc Antoni
Wojewódka Józef
Hański Bronisław

HARFA

Winiewicz-Gbiorczyk Halina

FLETY

Gagałka Wacław
Kaziński Jarosław
Wojakowski Wiesław
Wiliński Jerzy

OBOJE

Gassan Erwin
Sękowski Stanisław
Chrapkowski Henryk

ROŻEK ANGIELSKI

Buczkowski Roman

KLARNETY

Świercz Władysław
Strzelczyk Józef
Zaremba Jan
Pietras Andrzej

BAS-KLARNET

Trambowicz Ludwik

FAGOTY

Piłat Maksymilian
Pawłowski Jerzy
Raduła Benedykt
Nadrowska Halina

WALTORNIE

Filipowicz Kazimierz
Klimek Zygmunt
Suchoples Aleksander
Wobiszewicz Włodzimierz
Brzostek Leon
Kohnke Józef

TRĄBKI

Krysiński Józef
Łukaszewicz Jan
Burdynowdski Józef
Gonczorowski Jerzy

PUZONY

Trus Aleksander
Kasprzycki Alfons
Tuzinowski Jan
Grygorowicz Edward

TUBA

Tęcza Karol

PERKUSJA

Szymański Marian
Rugienis Bronisław
Brzeski Witold
Wiśniewski Wacław

Inspektor orkiestry: Klimek Zygmunt

Korektor fortepianów: Nowiński Kazimierz

Gdańskie Zakłady Graficzne — 424 — M-6 — Cena zł 2,50

Biblioteka PWSM Gdańsk	
Dział	
Autor	13
Tytuł	
Nr inw.	